

دنيای بـتاـی شيعر، دنيای بـتاـی زمان ... ءـ بدولموتـاـيب ءـ بدولـا

لـ دـقی (لـ گـی کـسـکـدا)

لـ گـستانـدا بـفر بـار،
مردووـکان،
سـرمايان دـبـ.

لـ گـکـم دـمـ دـر،
چاکـتم لـ سـر گـکـی دی
دادـنـم،
هـوا پـ دـبـ لـ ئاسـ.

ئانـشکم لـسـر کـلی خـم دادـنـم،
رـژانی دوور
دـبـ بـن
هـيان بـم
دـتـقـ.

کـسـ لـ دوورـو دـ،
بـی من بم، لـ هـری ئـوانـیدیکـدا؟!
جولـی تـرمـک، لـ گـردوونـدا بـردـوامـ،
بـی من بم، لـ بـردـم ئـوانـیدیکـدا؟!
39-42

کـمـ شيعری (بـ ئـو پـيفانـ، رابـر فاریق، هـولـر 2012)

پـشـکی:

پـیوـندی دیالـکـتیکـی نـوان زمان و فکر وک (مـریس میرلـپـنتی
1908-1961) جـختی لـدـکـاتـو، بیرکردنـوای بـدـنگـیش وک ژيانی
ناوـوـيان مـنـلـگی نـوان خود و دـروون دـبـنـ، بـو مانایـش
زمان و فکر بوونـکی پـیوـندار و هاوپـیوـست و بـنـویـکـداچوو
پـکـدـهـنـن... لـرـو وک تـزـ زمانـوانـیـ هاوچـرخـکان
دانـپـدادـنـن هـیچ زمانـک بـ فکر نیـ و هـیچ فکرـک بـ زمان

بەلەن ئۆسۈپ ناچەت، لېكىن سەر ئۆسۈپ بىنە ماينى لېكىن خولەندىنىۋېتى قەسەيدى (لېكىن) گەپنى كەسەكدا) ى (راپەر فارىق) دا دېتوانم بەنم كەپلەنى يەكەم وەك (دەسپەك) پەمان دەتتە لېرە مردن و ژيان وەكو يەكەن؟! بەفرى زىندوو بە سەر گەستەنى مردووئاندا دەبارەت، بەنەم مردووئەكان سەرمايان بەت، يان گەرما، خەمبار بن بە بەفر بارىن، يان دلشاد... ھېچ بە ئەنە نا...؟! مردووئەكان جولەندىۋېتى يان نەجولەندىۋېتى نە ھېچ لېكىن كەپلەنى دوۋەم، نە ھېچ لېكىن شەۋى ئەبستىركىتى ئاسن، نە ھېچ لېكىن كەپلەنى سەيەم و شەۋى ئەبستىركىتى مېزەدان دەگەن...

ئاسن ژەنگ دەگەر و دەبدە بە با دەگەر، يەكەم ميان دەنگدانەۋى ئاساينى خەنى ھەي و دوۋە ميان كە زەر پە بەت، دەتەقە... دەنگدانەۋى و تەقەن، ئاساينى و ئاساينى، لېكىن كەپلەنى چوارەم لېكىن ئاسن و مېزەدان دەبەتتەۋى و دەكەۋەتتە نەۋان (من) و (ئەۋانەيدىكە)، ئەۋى دەبدە بەيەنم، ئەۋى ئاسنە ئەۋانەيدىكە! مەنى ئاساينى و ئەۋانەيدىكە ئاساينى... ئەۋى دەتەقە مەنى ئاساينى و ئەۋى دەنگدانەۋى ھەي ئەۋانەيدىكە ئاساينى؟! بەنەم ئاساينى و ئاساينى شەۋى روۋى زما نە، لېكىن شەۋى روۋى زما نە (ئەۋان) دەبەن ئاسن نە (من) دەبەتتە دەبدە بە...

پەيامى ئەۋ دەقە ئەۋىەن مەن دەمرە، ئەۋانەيدىكە دەژىن؟ پەرسىارى زما ئەۋىەن بەكەس بېر لېكىن مەنى (شەيەر)، مەنى (بەتە) بەكەتتەۋى؟ ئەۋى پەرسىار قەۋل ناكەت، دەشە مەنى (شەيەر) مەنى (مردوو) لېكىن ھەزرى ئەۋانەيدىكە دا تەۋانە ژيانم ھەبەت؟ ئەۋى پەرسىار قەۋل ناكەت، ئەۋىەن شەيەر بە مردوو دانەنرەت، ئەۋى پەرسىار قەۋل دەكەت پەيۋەندى مەنى مردوو و ئەۋانەيدىكە زىندوو...

دەقى (لېكىن گەپنى كەسەكدا) ى راپەر فارىق لېكىن روۋى جولە و رەتم و داەشتەۋى تەبەيەيە و گوزارشت لېكىن گەپنى شەۋى پەيۋەندى مردووۋان و زىندووۋان، شەيەر و زما دەكەت، بەنەم لېكىن روۋى مانەي وشەۋى شەۋى ئاسن، شەۋى مېزەدان ئەبستىراكتە و پەشت بە خەيەنى خولەنەر دەبەستە، واتە جولەيەكى تەبەيە لېكىن رەگەي مردوو/ زىندووئەكانەۋى دەكەشى و مانەكانەيان لېكىن دادەمە و روۋىيان دەكەتتەۋى، بە ئاسن و مېزەدان، ھەر لېكىن رەگەي شەۋى جولە بە گومان و خەيەكانەنى خولەنەر دەدات...

كەۋاتە قەسەيدى لېكىن گەپنى كەسەكدا دەچەتتە خانەنى شەۋەزى تەبەيە ئەبستىراكتەۋى... شەيەر ھەۋەدەدات بە دوۋرەتەن خەنى ھەستەردن بە ۋاقەيە و بە وشەيە روۋى و بەرەكەۋەتنى خەيەنى خولەنەر بەگەت، بەنەم ون نەبەت و پەشت بە كەلەپورى درەۋشاۋى دىنەي دەبەستەت، پەشت بە بەردەۋامى جولەي گەردوۋن لېكىن لايەك و جولەي شەيەر لېكىن لايەكى دىكە

دې بېستې... د مېوې بېمېمې او قېسېدې ئې بېستراکتې تېعبېرى
 درېوشاوې، واته لې رووې گوزارشتېوې رېناک خې نېشان دېدات و لې
 رووې رووتې ماناوې شوېکانې بوون دېکات، ئېگېر ئېو قسېې
 تېرجېمې قېسېدېکې بېمېمې گوزارشت لې مردن لې چاوې زېندووان
 دېکات... بې مانايېکې دېکې ئېوې بونېادې جولې ئېبېستراکتې،
 پېکھاتې رېستې لې بوونې (گېستان، مردن، ئاسن، دېبدې، چاکېت)
 دېارې دېکات، دووبارې دېمېمې دېنېاي بېتاي شېعريېدا نېخشکردنې
 کارې ئېدېبې لې جولېوې سېرچاوې دېگرې (جولېې جېگېر بوون لې چاو
 جېگېر نېبوون)دا، بېمېمې لې گېانېوې واقېعې دېرېوې (وېک خې)
 دوور دېکېوېتېوې.

من شيعرم، ئېوانېدېکې زمان

دا شتنې چېرېکې من شېعرم و ئېوانېدېکې زمان لې مېانې ئېو دېقېدا
 بېشېکې زېرې پېيوېندې بې دوو رووې شېعر و زمان وېک دوو رووې
 دراودا هې، پېيوېندې بې سنورېکانې مېعريفې شېعري و سنورېکانې
 خېايې زمانوې دېکات، مېقې دېکېوېتې نېو زمانوې، شېعر دېکېوېتې
 نېو جوانې... دېمېوې بېمېمې هېتا ئېوانېدېکې وېک زمان نېبېنېن، هېچ
 ئېرکېکېمان بېرانېر (شېعر) لېسېر شان نې، بې دېوېکې دېکې
 (زمان / ئېوانېدېکې) بې خېايې خېيان دېخېنې بېر دېستېمان، هېتا بې
 کارېان بېنېن، هېر ئېوېندې قېوېمان کردن ئېتر داگېرمان دېکېن،
 کېواتې وېک چېن دېکېوېنې نېو زمان، لې هېمان کاتدا دېکېوېنې نېو
 ئېوانېدېکې... وېک دېبېنېن لې مامېوې نېوان من و ئېوانېدېکې، شېعر
 و زمان خېايې ناکېک ناچار بوونې، مېقې بې ناچارې دېکېوېتې نېو
 زمان، مېقې بې ناچارې دېکېوېتې نېو ئېوانېدېکې، مېقې بوونېوېرکې
 زمان نې، وېک چېن بوونېوېرکې کېمېايېتې، کېواتې کاتېک ناچار
 دېبېنېن ئېو شتې بېسېرماندا سېپېنراوې قېوې بېکېن، ئېتر
 کېنترېکراوېن، زمان کېنترېمان دېکات، ئېوانېدېکې کېنترېمان
 دېکېن، شېعر جوانې لېدېژ... ئېو هاوېکېشېې پېيوېندې بې
 نېستېمانوې هې، پېيوېندې بې ئارېزووې تېرنېکراوېکېمان هې،
 يان پېيوېندې بېوېوې هېېکې ئېمې ئارېزووې تېرنېکراوېکېمان يان
 چېپېنراوېکېمان دېخېنې (نېست - نا هېشمېندې)ېوې، هېتا
 نا هېشمېندې پېمان پېوېنېت، هېتا ئارېزووېکېمان پېمان
 پېوېنېت، بې هېچ شتېکېوې پېانېندې نېن!

وېک دېزانېن ئارېزوو ئاېستې و رووېېکې دېارېکراوې نې، بېمېمې
 کې ئارېزوو پاي پېوېنېن، ئېتر کېنترېمان دېکات، دېزانېن زمان
 ئاراستې و رووېېکې دېارېکراوې نې، بېمېمې کې کېوتېنې ناوېېوې،

(رښه دیکارت 1596-1650، من بیر دکه موه، که واته هم) ترحم مای
سر شاعر و زمان بکین، نهوه دشه باین شاعر بیر دکاتوه، له
شونه که هی! بام زمان له و شونه نیی که بیر دکاتوه، زمان
بیر دکاتوه له شونه که نهوه لینی! که بیر دکاتوه شاعر یان
زمان، زمان له شاعر دا بیر دکاتوه؟ یان شاعر له زمان دا بیر
دکاتوه؟

نهوه کاتای شاعر بیر دکاتوه نهوه له بیرکردنه و دا جگ له
(که پیکردن) شته کی دیک نیی، کاتک زمان بیر دکاتوه نهوه له
بیرکردنه و دا جگ له (دا هنان) شته کی دیک نیی، ه رگیز شاعر
رگای کی نوای به بیرکردنه و نیی، به کو همیش زمان کی دیک
رگای بیرکردنه وای پینشان دات، شاعر ده به ملکه چی زمان بهت...
شاعر و زمان هردو وکیان له یک سرچاوه و نهوه دخنه و، بام به
دووه شوه وای جیاواز، دشه زمان سیف ته هم و رگر، شاعر سیف ته
ه ور، هم ده چته ناسمان ده بهت به ه ور، ه ور ده بار و جوانی
ده بوژنه و...

که سه له دوور و ده،

بهی من بم، له هزی نهوانیدیکه دا؟!

شعری په، زمانی بهتا

منی شاعر بهر له وای منی شاعر له پناو شته ناسته بکات، بهر
له وای شاعر په بکات له شته، بهر له وای شاعر بار بکات، له سر ری ته
به یار بدات که وای به شوه یی کی شاعرانه له مای زمان دا نیشته جیه،
ده به به وای به و به نهوه زمان قسان دکات، ده به به وای به و به
نهوه زمان همیش له پشه و تن دای، ده به به وای به و به نهوه
زمان همیش کار له سر دواختنی مانای کن و دزین وای مانای
نوه دکات، همیش بیرکردنه وای مرق دک و ته نهوه خیا
زمانه و، بام زمان ته وای دنیای خیا دابش و پارچه پارچه
دکات، شاعر په شنگی جوانی پارچه کانی خیا! ده توانم بهم
دابش وونی نهوه ده ق له و ته گیشته و سرچاوه دگر و له سر نهوه
بنه مای خای ده نه خشنه!

له که پلای یکه م به فر خیا خونه بهر و زیان و مردن که ش
دکات، به فر زیندوو مردوو کان تووشی سرما دکات، له که پلای
دوو م مردوویک وک زیندوو د رگای مای مردن دکات و
چاکه ته کی له سر دیواری ما دراوسیه کیان دادنه و ه وای په
دکات له ناسن... شاعر ه موو نهوه پارچانه دنیای له کنزیک
دکات و به نهوه نهوه خونه نهوه له جوانی کانی زیان
بدینه و؟! له که پلای سیه م که سه له بهر د رگای ما که ی نانشکی

خستہ تہ سہر ژیان و بیر لہ رابردوو دہکاتہو و لہ پہ مردن وک
 دہبدہہ روو بہ رووی دہتہقتہو! لہ کپلہی چوارم ژیان و مردن
 بہردہوامہ، مردن لہ ژیان و ژیان لہ مردن نابہتہو، ئہو
 بیرکردنہوہ ژیان لہ خہیا و مردن لہ واقع دہنہخشہنہ، ئہو
 خہیا و بیرکردنہوہ رہشدہچہتہو.

کہواتہ بہردہوام ہہمووان وک ئہکتہر لہ نہوان بہفر و گہہستان و
 بیرکردنہوہ رہہکانی مردن و ژیان دہگہہین، ئہو دیدہ مہیلہکی رہحی
 تہدایہ، لہوہوہ کہ ہہوہدہدات خوہنہر درہوشانہوہی بینراو لہ پہناو
 نہبینراو بہرجہستہ بکات، بہو مانایہش رہناکی خستہ سہر بینراو لہ
 پہناو بینینی نہبینراو گوزارشت لہ دنیا بینییہک دہکات، کہ بایہخی
 مردن لہ ژیان وک وہنہیہکی بہ پہردہدا ئاشکرا دہکات، بہ مانایہکی
 دیکہش دنیای خہیا دابہش و پارچہ پارچہ دہکات و لہ رہگای لادانی
 زمان و درہوشانہوہی وشہ و خرہشانی خہیا ہہوہی خہ دہزینہوہ
 دہدات، بہ ئہو خہ دہزینہوہیہش پشت بہ کہلہپوری درہوشاوہی دنیایی
 دہبہستہت، پہیوہندیہکی بوونگہرایی لہ نہوان ژیان و مردن، من و
 ئہوانیدیہک، شاعر و زمانہ دروست دہکات!

بہ کورتی:

دہقی (لہ گہہی کہسہکدا)ی (رابہر فاریق) دہکہوہتہ نہو دنیای
 بہتایہ شاعر و شہوازی نویسنی تہعبیری ئہبستراکتی (درہوشاوہ)وہ و
 لہ جولہوہ سہرچاوہ دہگرہ و لہ گہہانہوہی واقعیانہ خہی بہ دوور
 دہگرہ، واتہ لہ رہگای گوزارشتکردنہوہ دنیا بینی و لہ رہگای جولہ و
 پہشنگی وشہوہ جوانی شاعری بہرجہستہ دہکات.

ئہو قہسیدہیہ، لہ رووی تہعبیریہوہ خہی رہناک نشان دہدات، لہ
 رووی ئہبستراکتہوہ تہمومژی لہخہدا ہہگرتوہو! شاعیر ہہوہدہدات بہ
 دوورترین خاہی ہہستکردن بہ واقع و ہہستکردن بہ وشہی رووت و
 بہرکہوتنی خہیہ خوہنہر بگات، بہ ئہوہی ون بہت، پشت بہ
 بہردہوامی جولہی گہردوون لہ لایہک و جولہی شاعر لہ لایہکی دیکہ
 دہبہستہتہ پہماندہہت مردن و ژیان وک یہکن؟!

ہہولہر 12/9/2017